

To niezwykle piękne i pełne kolorytu miasto, będące nie tylko stolicą, ale i największym miastem Niemiec, zamieszkuje co najmniej 3,7 mln osób. Jest również największym miastem w całej Unii Europejskiej, a zarazem krajem związkowym i jednym z najważniejszych centrów kulturalnych, naukowych, a także gospodarczych naszego kontynentu. Leży we wschodniej części Niemiec około 90 km od granicy z Polską. Położone dość malowniczo nad dwiema rzekami Sprewą i Hawelą oraz ich dopływami pomiędzy płaskowyżami Barnim i Teltow. Zajmuje powierzchnię około 892 km². Długość miasta w kierunku wschodnio-zachodnim wynosi około 45 km, a północno-południowym około 38 km. Posiada również piękne jeziora, spośród których największym jest Große Müggelsee położone w dzielnicy Treptow-Köpenick. Warto wiedzieć, że obszar wód chronionych w mieście to prawie 212 km², co stanowi niemal jedną czwartą całkowitej powierzchni stołecznej aglomeracji.

Berlin - stolica Niemiec i... tolerancji

Artur Krzywkowski

Pierwsza wzmianka o mieście pochodzi z 1237 roku. Berlin pełnił wówczas rolę historycznej stolicy Brandenburgii, Królestwa Prus, Związku Północnoniemieckiego, Cesarstwa Niemieckiego, Republiki Weimarskiej i III Rzeszy. Po 1945 roku wschodnia część miasta była stolicą Niemieckiej Republiki Demokratycznej (Berlin, Hauptstadt der DDR), natomiast pozostała tworzyła Berlin Zachodni — otoczoną murem (okres 1961–1989) enklawę na terenie NRD. Po zjednoczeniu kraju w 1990 roku Berlin został stolicą całych Niemiec. Miał tam siedzibę prezydent RFN (od 1994 r.), Kanclerz RFN (od 2001 r.), Bundestagu (od 1999 r.) i Bundesratu (od 2000 r.).

Zdaniem językoznawców nazwa Berlin wywodzi się od prastawiańskiego słowa „brl”, oznaczającego bagno lub moczary. Zatem znaczenie nazwy miasta należy tłumaczyć jako „miasto na bagnach”.

Z tą koncepcją nie zgadza się jednak jeden najwybitniejszych niemieckich etymologów, profesor Reinhold Trautmann, który przekonuje, że Berlin jest zniekształconą formą nazwy Bralin, za czym mają przemawiać m.in. zapisy w dokumencie z 1215 roku mówiące o istnieniu miejscowości „Braline”, której nazwa pochodzi od nazwy osobowej Bral, a więc

Berlin jest ważnym ośrodkiem gospodarczym i finansowym

skróconej formy słowiańskiego imienia złożonego Bratosław. Czy tak było w rzeczywistości?

Historia osadnictwa na terenie sięga najprawdopodobniej wcześniejszych kultur brązu.

Germanie pojawili się tu dopiero w czasie wielkiej migracji z okresu ok. XIII–XII wieku p.n.e.

Około 120 roku p.n.e. wzdłuż Sprewy musiały pojawić się plemiona Cymbrów, Teutonów i Ambronów, podążające następnie przez dzisiejsze Czechy i Węgry aż do Italii i Galii.

U progu nowej ery obszar ten był zamieszkały przez plemiona zwane Varni i Semnones. Im właśnie przypisuje się bycie załążkiem późniejszego związku zwanego Alamanami.

W połowie V wieku okolice dzisiejszego Berlina we władanie wzięli Swebowie (czyli późniejsi Szwabowie), którzy ostatecznie przenieśli się na obszar dzisiejszej Badenii-Wirtembergii.

Osadnictwo słowiańskie w okolicach dzisiejszego Berlina rozpoczęło się dopiero około 1150 roku.

W późniejszym czasie pojawili się tu również i osiedlali Sasi, a potem słowiańscy Lucice. Sprewianie założyli tam nawet potężny gród nazwany Kopanica, który później stał się dzielnicą Berlina — Köpenick.

Berlin w porównaniu z innymi stolicami europejskimi posiada bardzo dużą liczbę zabytków

Gdy na teren dzisiejszego Berlina dotarli wojowie Karola Wielkiego, zamieszkiwany był również przez zachodniosłowiański związek plemienny określający się jako Hawelanie.

W pierwszej połowie XII wieku do okolic dzisiejszego Berlina granicę polskich wpływów przesunął książę Polski Bolesław III Krzywousty. Jeszcze w XII wieku istniało na tym obszarze słowiańskie Księstwo Kopenickie, które w latach 50. XII wieku było lennem Polski. Jego stolicą była Kopenica — Köpenick (od 1920 r. dzielnica Berlina).

W drugiej połowie XII wieku obszar znalazł się w granicach Marchii Brandenburskiej. Około 1200 roku był już poddany pełnej kolonizacji niemieckiej, głównie z Saksonii oraz terenów dzisiejszej Holandii.

Miasto Cölln (słowiańskie Kolno), położone na wyspie na rzece Sprewa, część podwójnego osiedla Berlin-Cölln, zostało po raz pierwszy wspomniane w 1237 roku, zaś Berlin, położony na prawym (północnym) brzegu rzeki, w 1244 roku. Przez Berlin-Cölln przebiegała trasa Via Imperii łącząca Szczecin z Rzymem. W 1307 roku zbudowano wspólny ratusz dla obu miast.

W latach 1373–1415 Berlin wraz z Marchią Brandenburską był we władaniu Królestwa Czech. W 1380 roku pożar strawił centrum miasta. Dwa lata po utracie miasta przez Czechy do Berlina przeniesiono stolicę marchii z Brandenburga.

W latach 1443–1451 wzniesiono tutaj warowny zamek i od roku 1451 Berlin stał się jedną z najważniejszych rezydencji brandenburskich margrabiów i elektorów. W czasie wojny pomiędzy Brandenburgią a śląskim księstwem głogowskim w latach 1477 lub 1478 do Berlina dotarły wojska piastowskiego księcia Jana II Szalonego, ale nie zdobyły miasta. Warto dodać, że w XVII wieku miasto chętnie odwiedzał późniejszy król Polski, Jan Sobieski.

Okres wojny trzydziestoletniej (1618–1648) spowodował poważne zmniejszenie liczby mieszkańców z 14 000 do 8000, a także bardzo poważne zniszczenia w zakresie infrastruktury miejskiej i potencjału gospodarczego. Zdając sobie sprawę z rosnącego znaczenia strategicznego metropolii, w 1650 roku rozpoczęto budowę potężnej twierdzy. Ważnym wydarzeniem w historii miasta był wydany w 1685 roku dekret pruskiego elektora Fryderyka Wilhelma I zezwalający na osiedlanie się w Brandenburgii francuskich hugenotów. Stanowił on symboliczny początek liberalnych tradycji tego miasta.

Warto sobie przypomnieć, że w latach 1747–1773 w protestanckim Berlinie wybudowano katolicki kościół św. Jadwigi. Rok później świątynię tę konsekrował biskup Ignacy Krasicki, który nota bene został w niej pochowany w 1801 roku.

Innym przełomowym wydarzeniem dla miasta było podniesienie go do rangi stolicy nowo utworzonego Królestwa Prus. W latach 1788–1791 wzniesiono Bramę Brandenburską będącą obecnie jednym z symboli miasta.

Dynamiczny rozwój miasta spowodował, że już w 1800 Berlin liczył sobie już ponad 170 000 mieszkańców, przez co stał się największym po Wiedniu miastem w krajach niemieckich.

W 1861 roku obszar miasta został jeszcze bardziej rozszerzony, kiedy włączono doń miejscowości Wedding, Moabit oraz przedmieścia po stronie Tempelhofu i Schönebergu.

W 1871 roku Berlin został wreszcie stolicą zjednoczonych Niemiec i pozostaje nią do dziś. Od tego czasu był również stolicą Republiki Weimarskiej, III Rzeszy, Niemieckiej Republiki Demokratycznej oraz Republiki Federalnej Niemiec.

Na przełomie XIX i XX wieku w Berlinie dynamicznie rozwijała się polska prasa. Stał się on również wielkim centrum polskiej kultury, sportu i nauki. Tu mieszkali i tworzyli m.in. malarz Wojciech Kossak, pisarz Stanisław Przybyszewski, kompozytorzy Feliks Nowowiejski, Mieczysław Karłowicz i Leopold Godowski. W 1891 roku w Berlinie powstała „Gazeta Robotnicza”, a w 1897 roku „Dziennik Berliński”. W 1895 roku powołano tu Polskie Towarzystwo Szkolne „Oświata”. W 1905 roku w Berlinie została założona przez Grzegorza Fitelberga, Ludomira Różyckiego i Apolinarego Szeluto, a następnie miała tu siedzibę, Spółka Nakładowa Młodych Kompozytorów Polskich. W 1911 roku założono Polski Klub Sportowy Berlin, rozwiązany przez niemieckie władze w 1939 roku i reaktywowany w Berlinie Wschodnim w latach 1948–1951.

Po zakończeniu działań zbrojnych na frontach I wojny światowej w 1918 roku ogłoszono w Berlinie republikę. Mimo światowego kryzysu miasto rozpoczęło czas dynamicznego rozwoju, dzięki czemu już dwa lata po zakończeniu wojny na podstawie tzw. Ustawy o Dużym Berlinie ponownie znacznie rozszerzono obszar miasta, przyłączając kilka miast i kilkadziesiąt wsi.

Po przejściu władzy przez nazistów w 1933 roku Berlin stał się stolicą III Rzeszy. Latem 1936 roku zorganizowano tu letnie igrzyska olimpijskie. Ich rozmach miał przyćmić dotychczasowe imprezy, co miało podkreślić wielkość i potencjał tej metropolii. W zamyśle władz hitlerowskich przewidywano także dalszą znaczną rozbudowę miasta. Wszystko po to, by ogłosić ją w końcu stolicą świata (tzw. plan „Germania” Alberta Speera). Na przeszkodzie w realizacji tych marzeń stanął wybuch II wojny światowej. W czasie alianckich bombardowań i walk o zdobycie Berlina przez wojska radzieckie i polskie znaczne obszary zabudowy zostały dosłownie zmiecione

Berlin jest również miastem aspirującym do miana światowej stolicy kultury

z powierzchni ziemi. Berlin został zniszczony w 40%, a w 10% jego infrastruktura podziemna. Dzielnica Mitte została zniszczona w 70%.

Po II wojnie światowej Berlin został podzielony przez aliantów na 4 sektory okupacyjne. Przed ponownym zjednoczeniem Niemiec miasto było podzielone na część wschodnią, stanowiącą sektor radziecki i od 1949 stolicę NRD (Berlin, Hauptstadt der DDR), i część zachodnią (Berlin Zachodni), będącą specjalnym obszarem administrowanym przez aliantów ze statusem zbliżonym do wolnego miasta, powstałą z francuskiego, brytyjskiego i amerykańskiego sektora okupacyjnego. W latach 1948–1949 Władze Radzieckie wprowadziły blokadę Berlina Zachodniego, na co alianci zachodni odpowiedzieli uruchomieniem mostu powietrznego z zaopatrzeniem.

W latach 1961–1989 Berlin Zachodni był otoczony murem, którego zburzenie w 1989 roku stanowi symbol zjednoczenia dwóch części miasta oraz dwóch państw niemieckich. Decyzją Bundestagu, od 1991 Berlin jest stolicą zjednoczonych Niemiec. Od 1999 w Berlinie swoje siedziby mają parlament i rząd.

W oficjalnych statystykach zwraca się uwagę, że pod koniec 2015 roku Berlin zamieszkiwało 621 tys. cudzoziemców z ponad 190 krajów, w tym prawie 55 tysięcy Polaków.

Obecnie Miasto podzielone jest na 12 okręgów administracyjnych (niem. Bezirk), które dzielą się na 96 dzielnic (niem. Ortsteil, czyli części miasta). Podział ten istnieje od 1 stycznia 2001 roku.

Berlin in jest ważnym ośrodkiem gospodarczym i finansowym. Rozwija się głównie przemysł elektroniczny (m.in. Siemens, AEG), maszynowy, środków transportu i odzieżowy.

Miasto stanowi ważny również ośrodek handlowy organizujący międzynarodowe targi i wystawy o znaczeniu nie tylko krajowym, europejskim, ale wiele z nich (międzynarodowe targi kolejnictwa InnoTrans; Internationale Tourismus-Börse, Międzynarodowa Giełda Turystyczna; Internationale Funkausstellung, Międzynarodowa Wystawa Radiowa; Internationale

Grüne Woche Berlin, Berliński Międzynarodowy Zielony Tydzień) — światowym. Prym wśród organizatorów pełnił Messe Berlin.

Berlin jest również miastem aspirującym do miana światowej stolicy kultury. Działają tu cztery opery: Deutsche Oper, Staatsoper Unter den Linden, Komische Oper, Neuköllner Oper jedna z najstarszych i... najlepszych filharmonii Berliner Philharmonie. Berlin, w porównaniu z innymi stolicami europejskimi, posiada bardzo dużą liczbę zabytków. Można znaleźć tu również wiele muzeów zwłaszcza w obrębie tak zwanej Wyspy Muzeów, gdzie znajdują się między innymi: Muzeum Pergamońskie (Zbiory Sztuki Starożytnej, Muzeum Azji Przedniej, Muzeum Sztuki Islamskiej), Stare Muzeum (Muzeum Egipskie i Antikensammlung), Muzeum im. Bodego, Nowe Muzeum, Stara Galeria Narodowa.

Warto także odwiedzić Muzeum Żydowskie zawierające zbiory poświęcone historii Żydów w słynnym budynku Dawida Libeskinda. Cechy swoistego muzeum pełnią również miejskie ogrody. Warto dodać, że na terenie miasta działa 6 wspaniałych orkiestr symfonicznych: Berliner Philharmoniker (dyr. muz. sir Simon Rattle), Deutsches Symphonie-Orchester Berlin (dyr. muz. Ingo Metzmacher), Staatskapelle Berlin (dyr. muz. Daniel Barenboim), Rundfunk-Sinfonieorchester Berlin (dyr. muz. Marek Janowski) Konzerthausorchester Berlin (dyr. muz. Lothar Zagrosek) oraz uznawana za najlepszą amatorską orkiestrę na świecie Orchester Berliner Musikfreunde.

Ponadto w Berlinie znajduje się ponad 150 teatrów i sal widowiskowych. Najstynniejsze z nich to oczywiście: Schaubühne, Volksbühne, Deutsches Theater, Berliner Ensemble.

W Berlinie od 1989 do 2010 roku odbywała się (z przerwami w latach 2004–2005) największa na

świecie impreza techno — Love Parade. W największej z nich brało udział ponad milion osób.

Planowanie zwiedzania miasta wymaga bardzo starannego przygotowania, trudno bowiem zobaczyć wszystko. Układając program pobytu, nie można jednak zrezygnować z obejrzenia Bramy Brandenburskiej, gmachu Bundestagu i dawnego Reichstagu, pozostałości Muru Berlińskiego, czyli umocnień rozdzielających Berlin Zachodni od NRD, zachowanego dawnego przejścia granicznego, czyli tzw. Check point Charlie, kolumny zwycięstwa Siegessäule, Ewangelickiego Kościoła Pamięci cesarza Wilhelma I zbudowanego w XIX wieku, zniszczonego w czasie II wojny światowej Pałacu Charlottenburg, osiemnastowiecznego Zamku Bellevue, w którym od 2006 roku odbywają się ceremonie państwowe. Warty odwiedzenia jest również Cmentarz żydowski w Berlinie-Weißensee — jeden z największych cmentarzy żydowskich w Europie.

Najpopularniejszą trasą turystyczną w Berlinie jest szlak Muru Berlińskiego (Berliner Mauerweg). Liczy około 160 kilometrów, z czego około 50 kilometrów prowadzi przez obszar miejski Berlina, w tym ściśle centrum, a pozostała część przez tereny podmiejskie i leśne. Pierwsza wersja trasy powstała w 1990 roku. Została przygotowana przez Powszechny Niemiecki Klub Rowerowy (Allgemeine Deutsche Fahrrad-Club) z myślą o turystach pieszych i rowerowych. Przebieg wyznaczają poziome tabliczki z sylwetką wieży obserwacyjnej. Na trasie są m.in. Reichstag, Brama Brandenburska, Pomnik Pomordowanych Żydów Europy, East Side Gallery i Most Glienicke.

Korzystając z nich dowiedziałem się, że, niemal każdy, kto przyjeżdża do Berlina, ulega jego magii...

Warto się o tym przekonać!